

възприема от купувачите като увеличение на цените (шок в предлагането), а от продавачите - обратно, като спад в продажните цени (шок от страна на търсенето). Макар и отличаващ се с редица несъвършенства, методът на Уолис и Норт остава до настоящия момент единственият приложен в няколко различни национални стопанства и позволяващ сравнение на резултатите метод (съответно улесняващ извеждането на макроикономически зависимости на основата на емпирични данни). Основен въпрос, който остава да бъде решен, е доколко увеличението в размера на ТС може да се счита за фактор, забавящ икономическия растеж.

ТРАНСАКЦИОННИ РАЗХОДИ И ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ ОТ СМИТ И МАРКС ДО НОРТ

В своята институционална теория на икономическото развитие и растеж Д. Норт използва за отправна точка идеите за растежа на класическите икономисти и преди всичко концепциите на Адам Смит, свързани с преимуществата на разделението на труда и специализацията (North, 1987, с. 419; 1993, с. 243). Нещо повече, теорията на растежа на Норт изрично се определя като модификация на теорията на Смит от автори като Löchel (1995, с. 17). “Богатството на народите” не съдържа експлицитни разсъждения за икономическия растеж (т.е. динамична теория), но от направените заключения за факторите, допринасящи за размера на националния доход, може да се изведе прототеория (при условие, че под растеж се разбира нарастването на продукта във времето) (вж. Solow, 1988, с. 307). Във връзка с това Норт (също като Смит) приема за основа на растежа намалението на разходите за производството на стоки и услуги, т.е. нарастването на производителността⁵. Тези разходи той разделя на трансформационни и трансакционни: “Институциите и използваната технология определят трансакционните и трансформационните разходи, които заедно образуват разходите на производството” (North, 1994, с. 360). Увеличените печалби от търговията вследствие

⁵ В Шумпетеровата “Теория на икономическото развитие” (Schumpeter, 1964 (1911) централна роля при динамичното обяснение на нарастването и развитието на стопанствата играят технологиите и технологичната иновация. Д. Норт прави опит да конституира нова аргументационна линия, в която институциите играят водеща роля (за разлика от горната, където са пренебрегнати). Приложението на нови технологии и реализирането на ефекти от мащаба са обусловени от наличието на пазари с достатъчно висок обем на сделките (теза, позната още от “Богатството на народите”), а те, от своя страна, са свързани с разходи (ТР). Затова и “... разходите за сделки може да са били също толкова ограничаващ фактор за икономическия растеж както трансформационните (производствени) разходи” (Wallis, North, 1986, с. 121).